

Thich Nhat Hanh

– výjimečný muž, co žije pro mír,
očíma ženy, která se u něho v Plum Village léta učí

Je to poprvé, co jsem byla požádána o předání mé osobní zkušenosti v podobě článku o učiteli, jehož si nesmírně vážím, pod jehož vedením a spolu se sanghou praktikuji souvisle 16 let. Poslal mě k němu v roce 1998 profesor Kamil V. Zvelebil, autenticky ordinovaný sensei japonské školy Sótó, poté, co mě sám vyučil. Přál si, abych našla silnou sanghu, vedenou skutečně „velkým“ mistrem, zatímco on sám sebe nazýval mistrem „malým“. Byl mým prvním učitelem; jmenoval se Dóšó – „Ten, co Cestu osvětluje“. Poslechla jsem svého prvního duchovního učitele a odjela na první týden do francouzské vísky Martineau, asi osmdesát kilometrů od Bordeaux, kde se nachází ženská část kláštera, ve světě známého jako Plum Village, česky snad Švestkovice? ...

Zdálo se to být ztracené místo v malebné jižní Francii plné vinic, slivoňových a oříškových hájů, krajina plná rozkvetlých slunečnicových polí, starobylých hradů, po generace opravovaných selských usedlostí, místo, kde půda dýchá hojností živin, které slunce proměňuje v základy proslulého francouzského kulinářství.

Měla jsem velké pochybnosti, především o všech jakkoli organizovaných náboženstvích, ale i o muži, o kterém jsem jen četla a na jehož promluvách prý bývá snad i tisíc lidí a úplně všichni mu zbožně naslouchají. Měla jsem strach, že mě semele bhaktické nadšení nekritického obdivu zfanatizovaného davu. Nemám tohle vůbec ráda, jsem Češka a ráda myslím vlastní hlavou.

Než začala první promluva, autobusy přivezli do naší osady skutečně nepředstavitelné množství lidí ze všech roztroušených osad, které všechny dohromady tvoří Plum Village. Všichni ti lidé se však uměli nějak zázračně netlačit, nehádat, nebojovat o nejlepší místa – jen jsem pozorovala hemžení. Když se začal zvedat hluk lidí, kteří pro sebe hledali správné místo, zazněl hluboký tón velkého zvonu. V tom okamžiku se všechny osoby zastavily, vypadalo to jako v panoptiku, jako když děti hrají na sochy. Viděla jsem, že mnozí lidé zavřeli oči a zmizeli sami v sobě, ve svém dechu. Nejlépe to bylo vidět na mniších a mniškách – ať se dělo cokoli, ať dělali cokoli, jakmile zazněl zvon, činnost či řeč, ba i živýkání jídla, zastavili a třikrát se nadechli s Plným vědomím. Když už se zdálo, že všichni nějaké místo mají, včetně dětí s rodiči vpředu, do obrovské meditační haly lehkým a svižným i klidným krokem vstoupil, v doprovodu skupinky mnichů, Thich Nhat Hanh. Byl to on. Slavný a skromný, svými žáky milovaný, vládou své vlasti nenáviděný, ctihodný Thay, jak podle jeho tradice oslovujeme ctihodné mnichy, kteří nás učí a vlastním příkladem od mysli k mysli předávají esenci učení od prvního Buddhy Siddhárty Gautamy do dnešních dnů, stále stejně. Tisícíhlavý dav zcela utichl, povstal, mnozí sepjali ruce a sklonili hlavy na znamení úcty. Respekt a uznání byly hmatatelné.

Droboučký, křehký muž s hlubokýma očima si však zcela skromně sedl mezi děti k velkému zvonu. Mezitím se sešli všichni mniši a mnišky vpředu jako sbor a na pokyn zvonu, kterým zvonil sám Thay Nhat Hanh, začali zpívat. Podle poslední věty jsem poznala Sútru srdce. Pak se mniši rozplynuli mezi nás laiky a Thay Nhat Hanh usedl na vyvýšený stupínek, abychom na něj všichni viděli. Napil se čaje. Spustil diktafon. Vedle něj stála tabule, kterou při promluvách vždy

používá. Když mluvil a já dávala pozor na to, co přesně říká svou rozumovou myslí, měla jsem dojem, že tohle všechno už jsem slyšela, četla, nastudovala. Uměla jsem z paměti celou filosofickou koncepci nejstaršího buddhismu, prošla jsem meditačním výcvikem v tradici školy Sótó. Vždyť jsem studovala na indologické fakultě!... Jenomže tohle bylo něčím jiné. Posuzovala jsem tehdy každé Thayovo slovo a čekala, zda přijdu na to, proč se tolik lidí vrací do Plum Village, proč je právě tento vietnamský chlapík tolik milován i tolik pronásledován. Jak jen jsem tehdy byla troufalá! Netušila jsem, kdo to přede mnou vlastně stojí a přednáší!

Po třech dnech cvičení a přednášek, kdy v klášteře přichází tzv. Den lenošení, jsem seděla schovaná v křoví a kouřila potají cigaretu, a v tom mi to došlo: ano, přesně totéž cítím, co jsem cítila, když jsem viděla film o Mahátmovi Gándhím, cítím totéž, co cítívám na přednáškách Jeho Svatosti Dalai Lamy, cítím cosi, co je za slovy, cosi, co je nádherné a vzácné, cosi, v čem můžu být svobodná, svá, přijímaná a šťastná, cítím cosi důvěrně známého, křehkého i nepřemožitelného, jasného, a přesto neuchopitelného, cítím jakýsi mimořádný druh bezpečí, cosi, co neumím popsat slovy, ale mé srdce to naplňuje klidem a mírem. Thich Nhat Hanh učí míru a z jeho postavy svítí jasné světlo živoucího porozumění a lidskosti. Když Thich Nhat Hanh mluví, usmívá se a dívá se jasnými očima mimořádně brilantního myslitele, učitele, duchovního vůdce, člověka, zahradníka, básníka, umělce kaligrafa, nejprodávanějšího spisovatele, dítěte i starce současně. Pokaždé mám pocit, že mluví přímo a jenom ke mně samotné, a jak pokaždé zjišťuji v kruhu sdílení k večeru, tentýž pocit mají prakticky všichni přítomní lidé. Kdo měl v životě štěstí potkat tak výjimečného člověka, ví, že právě podle této schopnosti promlouvat přímo do srdcí lidí, poznáváme sílu, jíž jsou takoví lidé nadáni. Co nás to Thay, Thich Nhat Hanh, vlastně učí? Odkud se bere v tomhle křehkém starém muži tolik síly a jasnosti? Jaké poselství nám předává? Snad každý člověk současného globálního světa přemýšlí o budoucnosti Země, o budoucnosti našich dětí, o světě, který pro ně připravujeme, konfliktech, které neustávají, o řešeních, která stále znovu hledáme, protože na světě není člověk, který by nepotřeboval klid a mír ke svému odpočinku, ke své tvorbě, ke spokojenému, vyrovnanému životu. Jak se tedy máme v konfliktech chovat? Je vůbec možné žít stále v míru? V neustálém společenském souladu? Na jakém principu máme stavět svou rodinu, skupiny rodin, přátel, známých, jak to může fungovat jinak, lépe pro jednotlivce i pro celé skupiny lidí od rodin po národy?

Na světě není mnoho povolanějších lidí, než právě Thich Nhat Hanh, kteří by měli tolik osobních zkušeností s budováním komunit a životem v nich. Thich Nhat Hanh prožil válku v s Francouzi v Indočíně, zažil válku ve Vietnamu, byl ze své vlasti vyhnán a paradoxně Francie mu poskytla politický azyl. V šestnácti letech se stal mnichem a od té doby neúnavně pracuje na tom, abychom žili v míru, všude na světě. Tomuto úkolu zasvětil celý svůj život a hloubku svého záměru vyjadřuje v každém svém kroku, v každém gestu, v každém slovu, v každém úsměvu. Zenový mistr Thich Nhat Hanh opravdu ztělesňuje „Živoucí mír“.

Má za sebou životní etapy angažované mírové práce. Co jej ale činí výjimečným mužem míru, je šířka záběru jeho laskavého působení, jeho služby světu – Thich Nhat Hanh ani ve svém vysokém věku nepřestává psát, jezdí na přednáškovou turné po celém světě, vede praktická soustředění, učí, zakládá nová zenová centra pro praxi: jeho práce pro mír čítá více než padesát let práce a

zasahuje doslova tisíce lidí v desítkách zemí po celém světě, lidí všech sociálních úrovní a všech vyznání i profesí – od politiků, obchodníků a policistů, až po vědce, učitele a děti v pubertě.

Thich Nhat Hanh vytvořil a rozvíjí velmi jednoduchá, radostná okamžitě účinná cvičení míru, která koření v buddhismu a která jsou použitelná na výzvy současného života. Říká: „Když jsem byl novicem, objevil jsem při studiu písma *Sútru o vědomém nadechování a vydechování*, byl jsem nadšen. V té chvíli jsem věděl, že mám pro lidi ten jediný pravý klíč ke štěstí.“ Prvním příkladem takového cvičení je ono zastavení se při zvuku zvonu, popsané v úvodu. Zdálo se mi to komicky snadné. Dělali jsme si z toho legraci a sami se sebou hráli hru, zda pokaždé dokážeme slyšet zvon a zastavit se. Děti milují tohle cvičení a pokoušejí dospělé k porušení hry. Thay jde ve cvičení dál: je třeba umět se třikrát nadechnout s Plným vědomím nadechování a vydechování, s Plným vědomím vlastní tělesnosti, i všech pochodů, které v nás v tu chvíli probíhají. Tento úkol už zdaleka tak snadný není, ale může se snadným stát, když vytrváme a budeme se zastavovat pravidelně nejlépe celé měsíce, ba léta. V klášteře se takovému zastavování i s všímavostí vůči vnitřnímu světu učíme jemně a ohleduplně, a díky kolektivu, který se pokouší o totéž, nám to během týdne či dvou, nejlépe tří, docela obstojně jde. Smyslem ovšem není cvičit v klášteře, ale umět cvičení přenést do každodenního života. Samozřejmě nám nikdo během pracovního dne nikde ničím nezvoní, už vůbec se s námi nezastaví, aby potichu dýchal a obrátil svůj zrak do sebe. My to ale můžeme dělat, aniž si toho kdo vůbec všimne. A když nám to funguje, můžeme se o to podělit se svým okolím. Thay učí: najděte zvuky, které se ve vašem městě či vesnici opakují a použijte je jako zvon, který volá k Plnému vědomí. Jste-li v autě a stojíte v zácpě bez možnosti uniknout, využijte té chvíle a cvičte své Plné vědomí. Schody můžou být vašimi pomocníky k návratu do Plného vědomí. Každý krok, každou činnost, kterou děláte, můžete dělat s Plným vědomím. Lidé neradi myjí nádobí, a tak si pořídili myčky. Jenomže když víme jak na to, může být mytí nádobí činností velmi radostnou. Jde o to, abychom uměli jenom mýt nádobí a být zajedno s tím, co právě děláme. To platí pro všechno, co děláme. Tj. neunikat do přemýšlení o tom, zda je to dobře či špatně, nepřemýšlet o tom, co budeme dělat za chvíli, či zda to, co jsme řekli či udělali včera, mělo smysl či ne, ale být autenticky s tím, co právě teď děláme. Jestli se nám to daří, poznáme podle toho, zda při tom cítíme úlevu od napětí. Pokaždé, když to děláme správně, je nám dobře. Když se s Plným vědomím nadechujeme a vydechujeme, když se přitom spojíme s dechem tak, že jsme dechem samým, nastává v nás prožitek volnosti a pohody, jaký nemá obdoby. Království nebeské je pro nás neustále a v každém okamžiku na dosah, záleží jen na nás, zda do něj vstupujeme často a pravidelně, nebo si do něj bránu uzavřeme leností či pýchou. Podobných cvičení vyučuje Thich Nhat Hanh velmi mnoho. Všechna vycházejí z buddhistického učení a všechna jsou neustále praktikována v živých sanghách (komunitách pro praxi) mnichů, jeptišek, laiků mužů i žen i dětí prakticky po celém světě, v nichž lidé trénují provádění těchto cvičení klidu, sdílejí je s desetitisíci lidí každý rok a používají je, aby vnesli mír, lásku a porozumění do všech částí a aspektů svých životů – do rodin, vztahů, škol i na pracoviště. Cvičení Thich Nhat Hanha byla úspěšně použita s mimořádně silným pozitivním účinkem ve vězeních, nemocnicích, politických radách, komorách a parlamentech, stejně jako v konfliktech mezi lidmi a národy.

Říkalo se o něm, že je „Apoštolem míru a nenásilí“, když ho Martin Luther King junior v roce 1967 nominoval na prestižní Nobelovu cenu míru: „Thich Nhat Hanh je svatý muž, skromný a oddaný. Je učitel nezměrných intelektuálních schopností. Jeho myšlenky o míru, budou-li realizovány, by stály za postavení památníku na počest ekumenismu, světu bratrství a sesterství, na počest lidskosti.“

Když Thomas Merton, dobře známý katolický mnich a mystik potkal Thich Nhat Hanha ve svém klášteře v Gethsemani nedaleko Louisville v Kentucky, řekl svým studentům: „Už jen způsob jakým Thich Nhat Hanh otevírá dveře a vstupuje do místnosti ukazuje hloubku jeho porozumění. Je to skutečný mnich.“ Každý, kdo se s ním setkal, každý, kdo jej slyšel mluvit, kdo slyšel, jak přednáší ve své hluboké, tiché a klidné přítomnosti – kombinované se světelnou energií a úsměvem dočista dětsky nevinným – na setkání s ním nikdy nezapomene.

Thich Nhat Hanh sám žije svými cvičeními Plného vědomí po celý každý den. „Každý krok, který udělám, dělám s Plným vědomím,“ říkává. Když jej vidíte kráčet, je to naprosto jasné – jde plný míru, laskavě a radostně. Ve svých přednáškách často popisuje, jak si čistí zuby, jak myje nádobí s jemností a Plným vědomím. Jeho Svatost Dalai Lama o Thich Nhat Hanhovi řekl: „Ukazuje nám spojení mezi osobním, vnitřním mírem a mírem na Zemi.“

Pro Thich Nhat Hanha je „mír“ *aktivní sloveso*. Je to energie, kterou je třeba generovat v každém okamžiku a již je třeba pomáhat generovat ostatním lidem. Je to způsob, jak hledět na svět, a jak zodpovědně na potřeby světa reagovat.

Thich Nhat Hanh neúnavně pracuje za mír, ale dokázal mnohokrát reagovat v klidu a míru i v okamžicích, kdy byl osobně vyzván ke konfrontaci či dokonce verbálně velmi zle napaden:

I během vietnamské války, kdy mnozí z jeho studentů byli zavražděni a četa vojáků vrazila do jeho pokoje, Thich Nhat Hanh řekl: „Nepřítelem člověka není člověk. Skutečným nepřítelem člověka je jeho vlastní nevědomost, diskriminace, strach, touha a násilí.“

Když byl jeho klášter Ba Nha ve Vietnamu stržen komunistickou vládou v září 2009 a jeho 400 učedníků bylo násilím rozehnáno, aby nemohli společně praktikovat jako sangha ve Vietnamu, v rozporu s jejich lidskými právy, vedl své žáky nejen k pokračování v nenásilí, ale také k soucítění s jejich agresory, ve veřejných přednáškách vyjádřil soucit s vládou, přestože nadále exkomunikuje autority, které respektují duchovní svobodu.

Slavným darem celému světu, který dává spolu se svou velkou sanghou, je soucitný zpěv vzývající bódhisattvu Avalokitéšvaru. Thich Nhat Hanh říká, že ať tomuto zpěvu pouze nasloucháme či aktivně zpíváme, pokaždé jde o „plnohodnotné cvičení soucítění s Plným vědomím.“ Lidé, kteří měli to štěstí zpěvu naslouchat spolu s mnohasetčlennou sanghou, prožívají hluboké pohnutí, a bývají doslova dojati silou kolektivní energie míru a léčení, již je během zpěvu sanghou generována a každý člověk je jí přímo prozařován jako paprsky teplého jarního slunce.

V roce 1964, Thich Nhat Hanh sám, jen se skupinkou profesorů a studentů ve Vietnamu, a spolu se sestrou Chan Khong založili Školu Mládeže pro sociální práci, již americký tisk nazval prvním „malým mírovým sborem“. V této organizaci mladí lidé v týmech jezdili po válkou zničených vesnicích a zakládali školy, nemocnice, a vůbec infrastrukturu rozbombardovaných vesnic. Pod křídly

této organizace pracovalo neúnavně více než deset tisíc mnichů, mnišek, i mladých laiků, sociálních pracovníků. Thich Nhat Hanh, který už tehdy patřil v buddhistické obci mezi uznávané spisovatele a editory, volal po usmíření mezi válčícími stranami své vlasti, jediné země - Vietnamu. Během šedesátých let cestoval Thich Nhat Hanh napříč Evropou i Spojenými státy a setkával se s politiky a duchovními vůdci, aby společně usilovali o mír ve Vietnamu. Dokonce se mu tehdy podařilo jednat i se senátory z McNamarova kabinetu na ministerstvu obrany Spojených států Amerických. Po setkání s Martinem Lutherem Kingem juniorem, vůdcem Hnutí za občanská práva v roce 1966, požádal konečně dr. Luther veřejně senát o ukončení americké invaze do Vietnamu, a veřejné mínění se skutečně otočilo ve prospěch ukončení této šílené války. Thich Nhat Hanh pokračoval v jednáních s mnoha evropskými katolickými mírovými aktivisty a dvakrát byl přijat k osobnímu rozhovoru s Papežem Pavlem VI. Vedl také Buddhistickou mírovou delegaci při mírových rozhovorech v Paříži v roce 1969. Válka ve Vietnamu skončila.

Thich Nhat Hanh se však domů vrátit nesměl – jeho návrat byl vyloučen, což byl tragický osobní důsledek jeho nesmírného úsilí o usmíření a nenásilné ukončení ničivého konfliktu. Ve chvíli, kdy naprosto každý ve Vietnamu byl požádán, aby se přidal k Severní nebo Jižní části země, Thich Nhat Hanh odmítl rozdělení své vlasti na dvě strany a rozkazu neuposlechl. A tak se stalo, že se stal terčem obou zneprátených částí Vietnamu. „Obě strany tehdy prohlašovaly, že budou bojovat do úplného konce,“ říká Thich v rozhovoru s novináři v roce 2010. „A těm z nás, co jsme se pokoušeli mluvit o usmíření mezi bratry ze severu s bratry z jihu, zkrátka návrat do země nedovolily.“

Jakmile zažijete na vlastní kůži utrpení, které přináší válka, navždy znáte cenu míru a poznáváte ji v každém okamžiku. Zároveň platí, že pouze když si nevážíte míru doopravdy, chcete válčit. Proto se vaše zkušenost z válečného utrpení stává pozadím, z něhož vystupuje skutečné štěstí ze života v míru.

Když jsem byl novic ve Vietnamu, my mladí mniši jsme byli svědky utrpení, které způsobila válka. Nesmírně jsme proto chtěli praktikovat buddhismus tak, abychom jeho esenci přenesli do společnosti. To nebylo vůbec snadné, protože podle tradice žádný angažovaný buddhismus, který by se nabízel otevřeně a přímo ku prospěchu celé společnosti, neexistoval. Museli jsme jej vytvořit sami.“

Thich Nhat Hanh je dnes na Západě proslulý svým originálním učením, které bylo původně nazýváno angažovaný buddhismus, v posledních 15 letech se jeho označení proměnilo a hovoříme o Aplikovaném buddhismu. Sám Thich říká, že toto slovo je pokračováním slova angažovaný. Aplikovaný buddhismus je praxe, kdy vhledy, které získáváme během meditací, různých cvičení Plného vědomí a při dharmových promluvách, aplikujeme v každodenním životě tak, abychom zmírnili utrpení sociální, environmentální i politické povahy. Označení Angažovaný buddhismus použil Thich poprvé ve své knize *Lotos v hořícím moři* (*Lotos in a Sea of Fire*), která vyšla za války. Thich Nhat Hanh stále říká: „Buddhismus je angažovaný – meditace je o bdělosti a Plném vědomí všeho, co se právě děje – nejen ve vašem těle a pociťování, ale i všude okolo vás.“

V šedesátých až sedmdesátých letech Thich Nhat Hanhova neúnavná mírová práce neskončila jen u psaní, přednášek a u jednáních stolů. V této době Thich zaměřil své úsilí na záchranu a podporu uprchlíků z válkou zmítaného Vietnamu známých jako „lidé z loděk“ tzv. „Boat People“. Nedávno napsal otevřený dopis svým studentům a znovu připomíná některé z okamžiků, které

představovaly obrovskou výzvu pro všechny, kdo se tehdy na záchranném projektu podíleli:

„V roce 1976, když jsem vedl akci za záchranu „Lidí z loděk“ a celou operaci jsme nazvali „Vaše Utrpení je Mým Utrpením“, objevila mě singapurská policie a vydala příkaz, abych do 24 hodin opustil Singapur. Obklíčili mou kancelář ve dvě hodiny ráno, vešli dovnitř, zabavili mi pas a řekli, že mi jej vrátí, pouze když okamžitě opustím jejich území. Jenomže v tu dobu jsme měli na starost dvě lodě – Leapdal a Roland – obě byly plné utrápených lidí z loděk a my jsme pracovali na tom, abychom je dopravili do bezpečí do Austrálie, kde měli dostat azyl. Celý plán byl středem velkého zájmu novinářů z celého světa. Lod' Saigon 200, která měla dopravit vodu, potraviny a léky pro lidi z loděk, byla rovněž zadržena. Ke všemu ten den na moři začala zuřit vichřice a oběma lodím plným uprchlíků z loděk (a bylo jich přes 589) nebylo povoleno přistát u břehu a schovat se před orkánem do bezpečí.

V tu noc, jsem měl pocit, že jsem odplul navždy a ztratil se spolu s lidmi z loděk mezi vlnami a zuřícím větrem. Usedl jsem do meditace, pak jsem meditoval v chůzi. Cvičil jsem takto celou noc a hleděl jsem do velké hloubky, abych uviděl řešení této situace. Víte, opravdu chovám ke Třem Klenotů (Budhovi, Dharmě a Sangze) hlubokou důvěru, a nakonec, díky této důvěře v sanghu jsem řešení našel. Počkal jsem do rána a požádal jsem velvyslance Francie, pana Jacquesa Gasseaua, aby intervenoval u singapurské vlády a pomohl nám získat povolení zůstat na dobu deseti dnů, potřebných k dokončení celého programu. Bylo to právě tehdy v noci, co jsem meditoval s kóanem: „Chceš-li mír, sám buď mírem.“

Když doopravdy chceme mír, pak žijeme v míru. Mír se nachází uprostřed nebezpečí.“

Na mírové práci Thich Nhat Hanha je obdivuhodné, jakým způsobem se jeho původní mise přinést mír do Vietnamu rozšířila daleko za hranice jeho vlasti. Jeho úsilí nenásilně bojovat za mír se velmi záhy dotklo a přitáhlo pozornost dokonce i těch osob, které házely bomby na jeho vietnamský domov. Thay pokračoval neúnavně dál v šíření míru, v uzdravování lidských vztahů, v léčení a usmiřování, na všech stranách.

Během přednáškového turné v Severní Americe vedl Thich Nhat Hanh soustředění pro americké válečné veterány a sdílel s nimi cvičení Plného vědomí, porozumění a lásky. Veteráni pokračují v praxi a účastní se seminářů, sdílejí s lidmi své prožitě utrpení, které díky praxi transformují a často se zapojují do mírových sirotčích programů.

Když se Thich Nhat Hanh v roce 2005 do rodné země vrátil po 39 letech exilu, pronesl poselství: „Nic na světě není důležitější než bratrství a sesterství, ani buddhismus není tolik důležitý.“ Navzdory všemu, co prožil, navzdory otřesným situacím, horším než všechny horory světa, Thich Nhat Hanh z vlastního válečného utrpení realizoval poznání, že bratr nikdy nesmí zavraždit bratra, nesmí tak učinit nikdy: ani ve jménu politické ideologie, jakkoli se zdá být správná, ani v rámci fanatismu, ani v proklamacích jakéhokoli sebestředného náboženského práva, které brání jiným lidem žít v míru a vyrovnané laskavosti.

Smyslem jeho druhého přednáškového turné po Vietnamu v roce 2007 bylo vést *Masové Requiem* věnované všem lidem, kteří zemřeli během vietnamské války, bez ohledu na které straně konfliktu byli, bez ohledu na to, zda šlo o Vietnamce či Američany. Obřady byly neuvěřitelně silné právě šířkou záběru,

jehož se Thich Nhat Hanh dotýkal faktem, že vedl obřady za všechny oběti války, a že tak spojoval neuvěřitelně velké množství prvků vietnamské společnosti, aby dal všem okusit nesmírné síly, jakou představuje prožitek kolektivního léčení.

Thich Nhat Hanh byl a je důsledným, otevřeným a kreativním advokátem míru a usmířování, které vysílá do světa naléhavé otázky související s terorismem a násilím.

V roce 2000 Thay spolupracoval s laureáty Nobelovy ceny za mír na sepsání *Manifestu 2000* pod záštitou UNESCO, do něhož zapracoval šest bodů pro praxi za mír a nenásilí a dokázal tak do Manifestu včlenit elementární prvky buddhistických principů, jimž se obvykle říká v buddhismu precepty, v Thich Nhat Hanhově tradici ovšem mluvíme vždy o tzv. Pěti trénincích Plného vědomí. Čtrnáct tréninků Plného vědomí¹ na sebe berou ti, kdo se rozhodli kráčet Buddhovou Cestou jako laikové spojení v podporujícím mezinárodním Řádu Inter-bytí, řádu vzájemně propojeného bytí.²

Thich Nhat Hanha si Američané pamatují také z jeho New Yorkské adresy v kostele v Riverside, odkud promlouval k lidem pár dní po teroristickém útoku na Dvě věže 11. září 2001. Jeden účastník tehdejšího setkání s Thayem prohlásil: „Byl to pro nás hluboký zážitek míru a léčení uprostřed turbulencí, jaké neměly v novodobých dějinách obdoby.“ Ze své dočasné adresy v kostele v Riverside Thay uklidňoval Američany a vedl je k rozpoznávání vlastního klidu, rozvahy a prozřetelnosti ve chvílích obrovského kolektivního napětí a strachu, aby „věděli, co mají dělat a co dělat nemají, aby situaci ještě nezhoršili“. Troufl si tehdy dokonce dodávat Američanům odvalu pokusit se porozumět teroristům a slyšet jejich zoufalé volání. Říkal doslova: „Američtí političtí lídři by si měli položit v klidu a s jasnou myslí otázku: Co jsme vám udělali tak hrozného, že se tím tolik trápíte? Chceme o vašem utrpení vědět, chceme vědět, proč nás nenávidíte. Možná jsme řekli nebo udělali něco, co ve vás vyvolalo dojem, že vás chceme zničit. Tak to ale není. Jsme vyděšení a zmatení, máme z vás strach a z něj kořenitý hněv, jímž se nechceme nechat vláčet, proto chceme, abyste nám pomohli vám rozumět, proč jste nám provedli tak strašnou věc. Takovým slovům říkám milující řeč,“ říká Thay Nhat Hanh. A pokračuje: „Mou nejhlubší nadějí je touha po tom, aby političtí lídři uměli používat tyto nenásilné nástroje k nastolení míru na celém světě. Věřím, že používání síly a násilí může situaci vždycky jenom zhoršit.“

O dva roky později v roce 2003, když USA válčily v Iráku, Thich Nhat Hanh byl pozván, aby vedl soustředění a přednášky pro členy amerického kongresu. Událost se odehrála pod názvem „Vedení s Jasností, Soucítěním a Odvahou“ a Thay byl úžasně přijímán oběma stranami, republikány i demokraty. Thich Nhat Hanh srdnatě a bez jakékoli známky strachu vnesl téma války v Iráku i násilí ve společnosti, když řekl: „Od 11. září Amerika nebyla schopna snížit úroveň nenávisti a násilí vůči teroristům. Ve skutečnosti nenávist a násilí silně vzrostly. Musíme se dívat do velké hloubky, abychom našli jiná, levnější řešení, která přinesou mír nám i jim. Násilí násilím nelze zničit – to přece ví úplně každý. Jedině cvičením hlubokého naslouchání a laskavé komunikace můžeme pomoci vynést na světlo pokřivené vnímání, které je základem násilí. Jediná kapka soucítění dokáže uhasit plamen nenávisti.“

V roce 2008, když Thay Nhat Hanh navštívil Indii jako ctihodný host na pozvání indické vlády, indická vláda po rozhovorech s ním zahájila práci Parlamentu doporučením, aby se při jednáních používaly Thayovy principy, jimiž

se prohloubí kvalita komunikace mezi jednotlivými poslanci a zastupiteli. „O deset dní později,“ říká Thay, „jsem slyšel, že prezident parlamentu jmenoval Výkonný Výbor, jehož úkolem bylo prozkoumat a zajistit, aby se v Kongresu naslouchalo do hloubky a mluvilo se laskavou řečí.“

Během téže cesty, byl Thay vyzván, aby se stal v den výročí Vzpomínek na Mahátmu Gandhího, hostem editora v novinách Times of India a napsal článek, jehož titulek zněl: „Pouze ty můžeš odvrátit hrozbu terorismu“.

V roce 2012, hovořil Thay k členům britské Sněmovny Lordů a k členům Shromáždění Severního Irsku. Irský list Belfast Telegraph jej popsal jako „Transcendentního politika: Zenový Mistr, který vnesl auru klidu do Stormontu.“ Člen vlády Bridgeen Rea řekl: „Byl to další krok na cestě k míru, Thich Nhat Hanh nám dodal odvalu pokračovat v práci za mír uvnitř nás samých, i v našich společenstvích, byl to významný den, kdy jsme začali stavět své nové sny.

Dalším úžasným počinem ve prospěch mezinárodního míru byla práce na usmiřování konfliktu mezi Izraelci a Palestinci, již Thay vedl v Plum Village ve Francii: „Pozvali jsme Izraelce a Palestince k nám do Plum Village, aby praktikovali s námi. Když došli, přivezli hněv, podezírání, strach a nenávisť. Ale po týdnu či dvou, kdy s námi cvičili chůzi s Plným vědomím, dýchání s Plným vědomím, jídlo s Plným vědomím i sezení s Plným vědomím, začali být schopni rozpoznat v sobě bolest, obejmout ji svým Plným vědomím a nalézt úlevu. Jakmile lidé získají určitou vlastní zkušenost ze cvičení hlubokého naslouchání, jsou schopni naslouchat druhým a uvědomit si, že lidé z druhé skupiny trpí úplně stejně jako oni sami. Když víte, že druhá strana trpí také kvůli násilí, nenávisti, strachu a beznaději, začínáte se na ni dívat očima soucítění. V tom okamžiku se trápíte méně a sami působíte méně utrpení druhým. Komunikace s použitím laskavé řeči a hlubokého naslouchání je najednou možná.

Izraelci a Palestinci ke konci pobytu v Plum Village pokaždé přicházejí společně jako jedna skupina. Pokaždé nám dávají vědět, že jejich praxe přinesla ovoce, že se podařilo všechny je usmířit. Pokaždé se vracejí zpět na Blízký Východ s touhou pokračovat v praxi a pozvat další lidi, aby se k nim připojili, také se méně trápili a více pomáhali ostatním lidem rozvíjet praxi Plného vědomí. „Věřím, že jednání o míru na Blízkém Východě by se měla odehrávat podle tohoto fungujícího vzoru,“ říká Thich Nhat Hanh.

Hluboká úcta a láska k Matce Zemi bývala po léta klíčovým prvkem Thayova spisovatelského umění i mluvených přednášek: v roce 1970 pomáhal zorganizovat jednu z prvních Evropských ekologických konferencí. Teď, kdy ekologická destrukce neúnosně rychle zesiluje, stejně jako stoupá globální oteplování naší planety, Thich Nhat Hanh statečně přednáší ve jménu obrany Matky Země, volá po „kolektivním probuzení“ a znovu nalezení míru v soužití s planetou, „naším jediným domovem“. Navrhuje zásadní kroky k lidskosti a laskavému chování vůči Matce Zemi - v roce 2006 Thich Nhat Hanh píše do UNESCO a navrhuje specifická opatření k odvrácení cyklu násilí, válek a globálního oteplování. Od toho dne všechny jím založená centra praktikují a dodržují každý týden jeden „Den Bez Aut“. Klášter Deer Park v Kalifornii je vybaven solárními panely, které zcela pokrývají tamní spotřebu elektrické energie. Všechna jím založená centra pro praxi zcela a výhradně používají přípravky a materiály naprosto neškodné k životnímu prostředí. V umývárkách visí drobné nápisy v jazycích, jimiž hovoří ti, co zde praktikují, vše jsou citáty z buddhistických sůter, přizpůsobené naší době. Jedním takovým je například

návod jak se sprchovat s co největší úsporou vody – „První minuta sprchy slouží k namočení a namydlení, během druhé minuty mýdlo splachujeme, třetí minutu si užíváme radosti z teplé tekoucí vody. Uvědomujeme si cenu pitné vody a šetrným zacházením s ní vyjadřujeme svou vděčnost. Nezapomeňme, že nejekologičtější sprchou na světě je ta, kterou se neosprchujeme vůbec.“

„Nezoufejte,“ říká Thay, „i teď je mnoho věcí, které ještě můžeme všichni udělat. Pořád ještě máme šanci. Rozhlédněte se kolem sebe, podívejte se do hloubky a udělejte, co se dá. Pak můžete být klidní. Nenechte sami sebe omámit stínem beznaděje.“

V roce 2007 Thay prohlásil všechna svá centra pro praxi místy, kde se jí pouze veganská strava, žádné mléčné výrobky, žádná vejce ani výrobky z nich.

Říká k tomu: „...abychom pomohli každému člověku uvědomit si, že nebezpečí globálního oteplování tu stále je, chceme pomoci Matce Zemi i všem živým druhům. Víme, že dokud nedojde ke kolektivnímu probuzení, nemají Země, ani všechny ostatní živé druhy žádnou šanci na záchranu. Náš každodenní život ukazuje, že jsme si toho vědomi.“

V roce 2010 jej Londýnský list Independent popsal jako „zeleného křížáka“, který se svým mnišským řádem „jede v čele zeleného křížového hnutí za záchranu Země, a přitahuje stále větší počet lidí znechucených moderním způsobem života a hledajícím zelenější a příznivější budoucnost.“

V roce 2011 Thich Nhat Hanh publikuje průlomový článek s názvem *Intimní rozhovor s Matkou Zemí*, v němž nás dojemně a poeticky volá, abychom na planetu Zemi hleděli jako na opravdovou krásku, na posvátnou matku a především jako na součást nás samých – ne jako na naše okolí, které je mimo nás. Jen když se „do Matky Země zamilujeme,“ říká Thay, „a prožijeme změnu, již tato láska způsobí v našich srdcích, doopravdy se probudíme a pak budeme přesně vědět, co máme dělat, abychom ji ochránili.“

Thich Nhat Hanh založil Plum Village v roce 1982, v jeho 54 letech. Po třiceti letech komunitní práce se mu daří realizovat „poslední projekt, o němž pro Evropu sní, „jak říká a zakládá Evropský Institut Aplikovaného Buddhismu v Německu. (EIAB European Institut of Applied Buddhism). Smyslem postavení tohoto centra je sjednotit Evropany a vyléčit traumata, která kolektivně neseme z druhé světové války. EIAB je v Německu, abychom to měli ke společné praxi všichni zhruba stejně daleko a aby z této země tentokrát vzešlo léčení místo utrpení. Každého z nás laiků Thay žádá, abychom do německého centra jezdili a pomohli mu vdechnout život. Říká: „Mír začíná krokem každého z nás. Zázrak není chodit po vodě či ohni. Pravý zázrak je chodit po Zemi. Milovat znamená rozumět. Kde není porozumění, není láska.“ Klíčem k naší budoucnosti je tento druh lásky, jež je ovocem hlubokého porozumění naší vzájemné propojenosti všeho se vším. Kéž jsou všechny bytosti šťastné.

Pro Dingir napsala s podporou bratrů a sester z Plum Village, Chan An Dia, Sofi I. Prokopová, členka Pražské sanghy v tradici Thich Nhat Hanha, sofi.chanandia@gmail.com

¹ Plné znění tréninků je možné nalézt na www.plumvillage.org.

² Snad bychom česky chtěli říct Soubyť, ale vzhledem k mezinárodně užívanému výrazu „inter“ před slovesem „být“ ve všech jazycích, držíme se tohoto neslovanského výraziva i my, praktikující laikové v Čechách.